

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Л.І. Сахарнацька

кандидат економічних наук, доцент

ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (м. Ужгород, Україна)

e-mail: liudmyla.sakharnatska@uzhnu.edu.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5863-4917>

Р.А. Кочут

аспірант

ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (м. Ужгород, Україна)

e-mail: roman.kochut@uzhnu.edu.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4478-5901>

У статті проаналізовано особливості розвитку деревообробної промисловості в умовах воєнного стану та на підставі опрацьованого матеріалу наводяться чинники й аспекти впливу правового режиму воєнного стану на розвиток промисловості. Проаналізовано, що реалізація продукції деревообробки в період із 2010 до 2021 року оцінювалася на основі динаміки виробництва продукції, що включає паперову та поліграфічну діяльність, яка, згідно з аналізом, склала майже 6% від загального обсягу реалізації продукції обробної промисловості. У 2021 році на купівлю найціннішої деревообробної майстерності припало 5,35% виконаних робіт. Визначено, що розвиток деревообробної промисловості в умовах воєнного стану вимагає гнучкості, інноваційності та вміння адаптуватися до змінних умов. Водночас вона може виконувати важливу функцію в забезпеченні потреб військового комплексу та сприяти економічному відновленню після завершення конфлікту. Запропоновано аспекти, які можуть вплинути на деревообробну промисловість під час воєнного стану, зокрема такі, як зменшення обсягів виробництва, залежність від імпорту, перенаправлення ресурсів, аспекти, пов'язані з руйнуванням, рестрикції на експорт та торгівлю тощо.

Ключові слова: підприємства, лісокористування, охорона навколишнього природного середовища, планування, механізми управління ризиками.

ВСТУП

Деревообробна промисловість відіграє важливу роль в економіці та нашому суспільстві загалом, забезпечуючи різноманітність продуктів і матеріалів, що використовуються в будівництві, меблевій індустрії, енергетиці та багатьох інших галузях. Важливість цього сектору полягає не лише в його величезному економічному потенціалі, але й у його впливі на збереження довкілля та сталого розвитку. За останні десятиліття зросла свідомість про необхідність екологічно відповідних практик у деревообробній промисловості. Використання сталого лісокористування, відновлюваних джерел енергії та ефективних технологій стало необхідністю для збереження природних ресурсів і зниження викидів шкідливих речовин в атмосферу.

Не можна оминати і відчутних негативних наслідків, яких на сьогодні зазнає галузь в усіх регіонах країни внаслідок повномасштабної війни. Понесені матеріальні втрати посилюються психологічним стресом і критичними умовами роботи, порушенням у системі експортних поставок про-

дукції та відповідним зниженням прибутковості підприємств. Водночас функціонування деревообробної промисловості тісно пов'язане з питаннями екологічних норм і захисту навколишнього природного середовища, що для України, як і для світу загалом, особливо гостро постають протягом останніх десятиріч. Це знайшло відображення в низці документів міжнародного рівня, на кшталт Стратегії “Європа-2020”, положення якої імплементовано в законодавство України, та прийнятті 17 Цілей сталого розвитку [1].

Вагоме місце в соціально-економічному розвитку будь-якої країни посідає зовнішньоторговельна діяльність, що характеризується низкою показників, таких як обсяг, динаміка експорту та імпорту, товарна та географічна структура. За даними Міністерства економіки України, обсяги українського експорту у 2022 році становлять майже 100 млн тонн, де вартість експорту на 35% менша порівняно з 2021. Водночас національними товаровиробниками було експортовано товарів на загальну суму 44,1 млрд доларів США [2; 3].

У нашому дослідженні необхідним є вивчення питання оцінки впливу низки чинників, які тією чи іншою мірою впливають на обсяги зовнішньоекономічної діяльності лісової та деревообробної промисловості, де зовнішня торгівля (експорт) деревиною і виробів із деревини коливається в межах 2,9–3%. Так, за даними Державної митної служби України, у 2021 році було експортовано лісоматеріалів і виробів із дерева на 42,1% у грошовому еквіваленті порівняно з показниками 2020 року — до \$2,01 млрд. Найбільше було експортовано розпиляних лісоматеріалів — на \$0,69 млрд (+34,9%) [2].

Окрім цього, деревообробна промисловість є важливим джерелом робочих місць і сприяє соціально-економічному розвитку регіонів, особливо тих, де вона є ключовою галуззю. Цей сектор стимулює інновації, дослідження та розвиток нових матеріалів і технологій, що сприяють підвищенню продуктивності та якості продукції.

У статті ми розглянемо важливість деревообробної промисловості як суттєвого сектору економіки, охопимо ключові аспекти її впливу на економіку, довкілля та суспільство загалом. Ми також розглянемо сучасні тенденції і виклики, з якими стикається цей сектор, та можливі шляхи подальшого розвитку, спрямованого на досягнення більш сталої та ефективної деревообробної промисловості.

Мета статті — обґрунтувати особливості розвитку деревообробної промисловості в умовах воєнного стану.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню стану галузі деревообробної промисловості та розробленню стратегічних напрямів її розвитку присвячені наукові доробки вітчизняних учених О. Алімова, О. Амоші, О. Балашова, В. Бондара, З. Варналія, О. Власюка, В. Гейця, Л. Дейнеко, О. Пінчевської, В. Пили, О. Шаблія та ін. Водночас слід звернути увагу на низку моментів, а саме на те, що недостатньо уваги приділено саме оцінці перспективних напрямів розвитку галузі після підписання Угоди про асоціацію з ЄС та розгляду питань аналізу виробничого й експортного потенціалів деревообробної галузі економіки в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

Україна володіє унікальним природно-ресурсним потенціалом (мінеральними, земельними, водними, лісовими, біологічними, рекреаційними, кліматичними та космічними ресурсами), що є фундаментом сталого соціально-економічного розвитку країни. Особливої уваги заслуговують стан і перспективи розвитку лісових ресурсів, від яких значною мірою зале-

жить не лише стан навколишнього природного середовища, а й економічне зростання окремих галузей економіки завдяки зростанню обсягів зовнішньої торгівлі товарами лісової та деревообробної промисловості.

Аналіз наукових досліджень, присвячених розвитку лісової та деревообробної промисловості, засвідчує зростання зацікавленості науковців, експертів, політичних і громадських діячів до питань зовнішньоекономічної діяльності у сфері (Л. Черчик, С. Бегун [4], М. Кизим, І. Ярошенко, В. Хаустова, І. Губарева [5], А. Карпук [6], О. Мазуренок [7] та ін). Особливу увагу в наукових публікаціях присвячено розгляду деревообробної промисловості та запропоновано шляхи вирішення проблем експортного потенціалу, а також підвищення конкурентоспроможності лісової та деревообробної промисловості на міжнародних ринках, посилення механізмів державного нагляду та допомоги, підвищення їх соціального добробуту шляхом підтримки лісової та деревообробної промисловості.

Незважаючи на значну кількість наукових, монографічних і публіцистичних матеріалів, досі залишаються актуальними такі питання: формування валютних надходжень від експортно-імпоротної діяльності галузі; впровадження новітніх інноваційних технологій; нормативно-правове визначення чинників зовнішньоекономічної діяльності України на міжнародних ринках товарів/послуг лісової та деревообробної промисловості; посилення законодавства у сфері недопущення та запобігання незаконній вирубці й нелегальному вивозу продукції лісівництва за межі України; визначення чинників зовнішньоекономічної діяльності України на ринку продукції лісового господарства та деревообробної промисловості.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інформаційну основу дослідження становлять вітчизняні та зарубіжні матеріали у сфері формування особливості розвитку деревообробної промисловості в умовах воєнного стану. Щодо виконання поставленого завдання, використовували такі методи дослідження: монографічний (опрацювання наукових публікацій, нормативних документів, програм і проєктів щодо збалансованості розвитку деревообробної промисловості) та абстрактно-логічний (теоретичне узагальнення та формування висновків і рекомендацій).

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Стан деревообробної промисловості в Україні характеризується як складний та багато-

гранний. Незважаючи на значний потенціал країни щодо наявності лісових ресурсів та високої якості деревини, галузь стикається з низкою викликів, обмежень і ризиків, що справляють значний вплив на її подальший розвиток. Воєнний стан є надзвичайно складною ситуацією, яка суттєво впливає на всі сфери життя суспільства, включаючи деревообробну промисловість. У нинішніх умовах розвиток цієї галузі, незважаючи на специфічні виклики та обмеження, може відігравати важливу роль у підтримці економіки та життєво важливих потреб населення. Особливості розвитку деревообробної промисловості в умовах воєнного стану залежатимуть від конкретної ситуації, стратегії ведення війни та доступності ресурсів.

Можна виділити наступні аспекти, які можуть вплинути на деревообробну промисловість під час воєнного стану:

1. Зменшення обсягів виробництва: воєнний стан може спричинити зменшення обсягів виробництва через обмеження доступу до сировини, обладнання та робочої сили. Це може бути наслідком перешкод у транспортуванні сировини, відводу робочих сил на військові потреби або зниження попиту на деревину у зв'язку з припиненням будівництва та інфраструктурних проєктів.

2. Залежність від імпорту: якщо країна, що перебуває в стані війни, є залежною від імпорту деревини або продуктів деревообробки, то вона може зазнати серйозних труднощів у забезпеченні необхідних ресурсів. Обмеження торговельних маршрутів, збільшення транспортних витрат та економічні санкції можуть призвести до збільшення вартості імпортованих матеріалів і зниження їх доступності.

3. Перенаправлення ресурсів: за умови воєнного стану можуть змусити країну перенаправити свої ресурси на потреби оборони та військового комплексу. Це може охоплювати відведення промислових потужностей, робочої сили та фінансових ресурсів на потреби військової галузі, що призводить до обмеження розвитку інших секторів, включаючи деревообробну промисловість.

4. Аспекти, пов'язані з руйнуванням: воєнні дії можуть спричинити значні руйнування інфраструктури, включаючи ліси, лісопромислові підприємства та обробні підприємства. Руйнування лісів та знищення дерев'яних резервів можуть призвести до зменшення доступної сировини для деревообробки, а також до втрати виробничих потужностей.

5. Рестрикції на експорт та торгівлю: країни, що перебувають у воєнному стані, можуть встановлювати рестрикції на експорт деревини та деревообробних виробів із метою забезпе-

чення власних потреб і заборони постачання ворожим силам. Це може вплинути на міжнародну торгівлю товарами деревообробної промисловості та створити перешкоди для розвитку цієї галузі.

Загалом, воєнний стан може суттєво ускладнити розвиток деревообробної промисловості через обмеження доступу до ресурсів, перенаправлення їх на військові потреби, руйнування інфраструктури та рестрикції на торгівлю. Однак кожна ситуація є унікальною і можливості розвитку деревообробної промисловості в умовах воєнного стану будуть залежати від конкретних обставин і політичних рішень.

Однією з особливостей розвитку деревообробної промисловості в умовах воєнного стану є нестабільність і ризикованість економічного середовища. Воєнний конфлікт може призвести до зниження попиту на деякі види продукції, зміни в географії ринків збуту та зниження загальної інвестиційної активності. Це вимагає від підприємств деревообробної промисловості гнучкості, швидкого реагування на змінні умови та здатності пристосовуватися до нових ринкових реалій.

Вітчизняна деревообробна промисловість — це перспективна експортоорієнтована галузь національної економіки. За площею лісового покриття Україна посідає 9 місце в Європі (лісовий фонд становить 10,4 млн га), за запасами деревини — 6 місце (лісистість території — 15,9%). Резерв Державного агентства лісових ресурсів України на 1 га складає 240 м³ (7 місце в Європі; для порівняння, у Польщі — 219 м³, у Білорусі — 183 м³, Швеції — 119 м³) [8]. Ринок деревообробної промисловості України відповідає умовам безпечної конкуренції, де функціонують великі підприємства, частка яких становить 0,1%, середні — 5,6% та малі — 94,3%. Україна перебуває на 27 місці серед найбільших експортерів продукції з деревини. У 2019 р. обсяг реалізованої продукції підприємствами галузі становив 34,6 млрд грн, попит зовнішніх ринків у 2019 р. — 1400,7 млн дол. США. Зазначимо, що експорт деревообробної галузі має позитивну динаміку до зростання на 74,8% за період 2008–2019 рр. Зросла частка експорту деревини та виробів із неї в сукупному експорті із 1,2% у 2008 р. до 2,8% у 2019 р. [9], що свідчить про значний потенціал розвитку ринку деревообробної промисловості.

Проведений аналіз частки експорту деревини й виробів із неї в обсягах зовнішньої торгівлі України за 2011–2021 рр. (рис. 1). За даними Державної служби статистики України, частка досліджуваної продукції в експорті нашої країни коливалася від 1,6% (2011 р.) до 3,16% (2018 р.). Слід відмітити суттєве зростан-

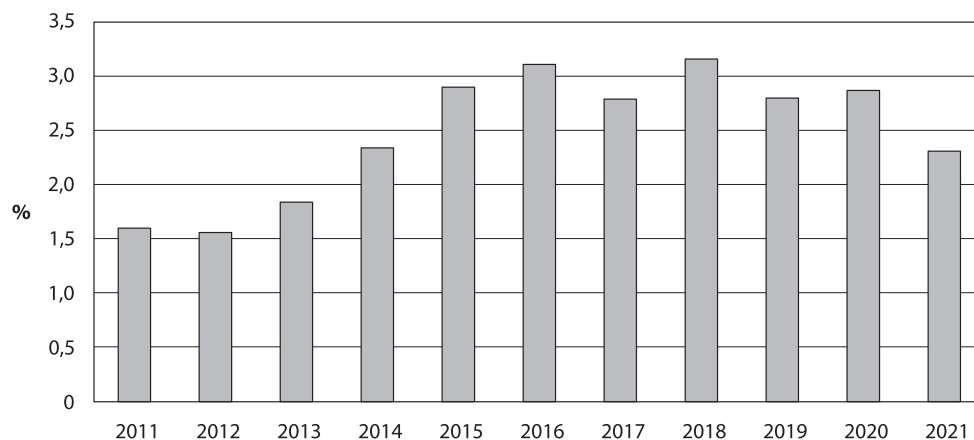
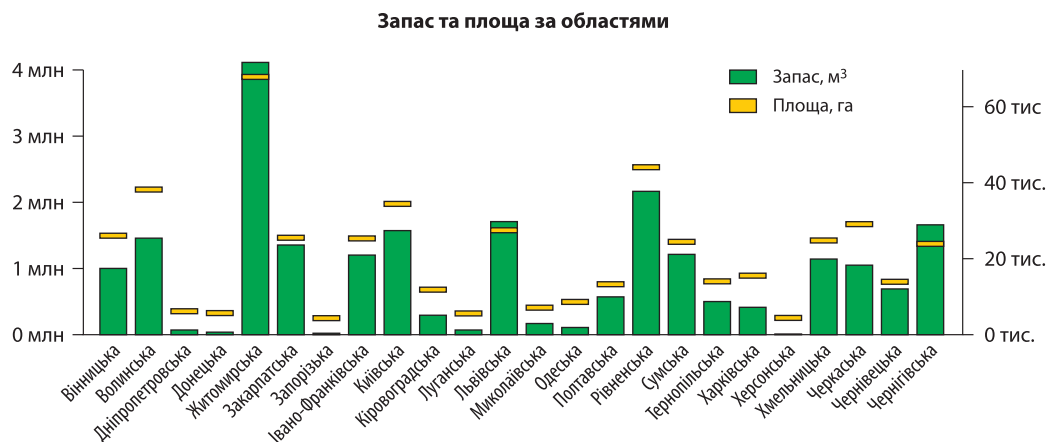

Рис. 1. Динаміка частки деревини й виробів із неї в експорті товарів України за 2011–2021 рр.
Джерело: [9].

ня частки експорту деревини та виробів із неї починаючи з 2014 р.

На сьогодні війна непропорційно вплинула на експортну діяльність різних виробничих галузей. Найкращу ситуацію зафіксовано в деревообробній промисловості. У галузі взагалі

не припиняли експорту 82% опитаних, а також відсутні підприємства, які не змогли відновити експорт після припинення. Знову ж таки це може бути зумовлено географічним розподілом деревообробки (рис. 2).

Запас та площа за лісокористувачами

Лісокористувач	Запас, м ³	Площа, га
ДП "Овруцьке спеціалізоване ЛГ"	435 673	2 907
ДП "Сарненське ЛГ"	345 685	5 131
ДП "Костопільське ЛГ"	277 906	5 820
ДП "Городницьке ЛГ"	258 215	4 797
ДП "Радомишльське ЛМГ"	248 096	4 778
ДП "Білокорочицьке ЛГ"	205 477	1 719
ДП "Полтавське ЛГ"	202 517	4 128
ДП "Корюківське ЛГ"	201 555	2 072
ДП "Черкаське ЛГ"	197 601	5 422
ДП "Дубенське ЛГ"	195 339	2 635
ДП "Вигодське ЛГ"	193 214	1 674
ДП "Коростишівське ЛГ"	191 388	3 898
ДП "Словечанський лісгосп"	182 629	1 602
ДП "Лугинське ЛГ"	179 454	3 228
ЛП "Соснівське ЛГ"	178 189	3 308
Всього	22 769 472	437 636

Рис. 2. Запас і площа за областями та лісокористуванням

Джерело: [10].

Як бачимо з *табл. 1*, за досліджуваний період виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність склали приблизно 6% від обсягу реалізації продукції переробної промисловості. Так, у 2021 р. частка деревообробної промисловості набула найбільшого свого значення та склала 5,35%.

Основними чинниками, що вплинули на розвиток деревообробної промисловості, стали: покращення світової кон'юнктури; імпортозаміщення у зв'язку з падінням курсу національної валюти; збільшення доступу на ринки країн ЄС (передусім продукції з низькою доданою вартістю). Під впливом цих чинників можемо спос-

Таблиця 1

**Динаміка обсягу реалізованої продукції деревообробної промисловості
за період 2010–2021 рр.**

Види діяльності в межах деревообробної промисловості	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Динаміка +/-
Виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність:	40,13	52,97	60,53	70,19	85,88	84,88	85,52	117,76	77,63
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	4,96	5,24	5,32	5,01	5,25	5,31	5,34	5,35	0,39
1. Оброблення деревини та виготовлення виробів із деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння	12,52	18,50	22,25	27,35	34,02	34,64	36,28	54,02	38,5
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	1,55	1,83	1,96	1,95	2,08	2,17	2,26	2,46	0,91
• лісопилне та стругальне виробництво	2,93	5,22	6,60	8,37	10,59	11,47	12,11	16,73	13,8
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	0,36	0,52	0,58	0,6	0,65	0,72	0,76	0,76	0,4
• виготовлення виробів із деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	9,59	13,28	15,66	18,98	23,43	23,17	24,17	37,30	27,71
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	1,18	1,31	1,38	1,36	1,43	1,45	1,51	1,7	0,52
2. Виробництво паперу та паперових виробів	20,84	26,45	29,21	32,96	39,98	38,53	38,32	51,46	30,62
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	2,58	2,61	2,57	2,35	2,44	2,41	2,39	2,34	0,24
• виробництво паперової маси, паперу та картону	3,48	5,00	5,52	6,71	8,27	7,06	6,12	10,23	6,75
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	0,43	0,49	0,49	0,48	0,51	0,44	0,38	0,47	0,04
• виготовлення виробів із паперу та картону	17,36	21,44	23,69	26,24	31,71	31,47	32,21	41,23	23,87
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	2,14	2,12	2,08	1,87	1,94	1,97	2,01	1,87	0,27
3. Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації	6,76	8,03	9,07	9,88	11,87	11,71	10,92	12,28	5,52
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	0,84	0,79	0,8	0,71	0,73	0,73	0,68	0,56	0,28
• у т. ч. поліграфічна діяльність і надання пов'язаних із нею послуг	6,76	8,02	9,06	9,88	11,87	×	×	×	5,11
<i>У відсотках до підсумку переробної промисловості, %</i>	0,83	0,79	0,8	0,71	0,73	×	×	×	0,1

Джерело: побудовано за даними [9].

терігати незначний, однак стабільний розвиток деревообробного сектору України протягом 2010–2018 рр. Водночас у 2019 р. темпи зростання переробної промисловості суттєво зменшились, що було обумовлено поширенням пандемії COVID-19, карантинними заходами, світовою економічною кризою та загальним погіршенням кон'юнктури на зовнішніх ринках продукції переробної промисловості, зниженням конкурентоспроможності вітчизняних підприємств [1].

Також варто зауважити, що для підприємств лісової та деревообробної промисловості притаманна низка специфічних управлінських ризиків, які потребують окремого дослідження та пошуку шляхів їх оптимізації з метою налагодження ефективного виробництва. Оскільки сучасне ринкове середовище характеризується жорсткою конкуренцією зі швидкою зміною внутрішніх і зовнішніх факторів, саме система управління ризиками потребує визначення певної науково обґрунтованої методики щодо прийняття рішень із метою визначення ступеня ризику, передбачення наслідків та застосування альтернативних варіантів розв'язання проблеми [11].

На території України, де ведуться бойові дії, крім тортур та грабежу мирного населення, орди окупантів на своєму шляху цілеспрямовано руйнують підприємства, інфраструктуру та логістику різних ланок економіки.

Техніку, таку як вантажівки, тягачі, трактори, комбайни тощо, а також усе вціліле обладнання та устаткування, на жаль, вивозять у росію або знищують на місці. Деревообробні підприємства Київської, Сумської, Чернігівської, Харківської, Миколаївської, Житомирської, Луганської областей частково або повністю призупинили свою діяльність, а в деяких випадках вони знищені чи розграбовані окупантами.

Для відновлення потрібно чимало часу та ресурсів, що створює ризик для їх остаточного занепаду. Адже без своєчасної державної цілеспрямованої підтримки бізнес не може справитися із завданою війною шкодою.

Такі підприємства формували й після відновлення діяльності можуть продовжувати формувати значні об'єми валютної виручки, залучати найманих працівників і тим самим підтримувати діловий оборот та відновлення економіки.

Натомість підприємства різних форм власності на територіях поза бойовими діями мають достатньо часу, а також ресурсів не лише для відновлення господарської діяльності в умовах воєнного часу, а й можуть нарощувати об'єми виробництва [12].

Для забезпечення випереджального розвитку інноваційних виробництв деревообробного

сектору необхідним є впровадження смартспеціалізації в поєднанні з політикою розвитку ключових технологій (КТ) — макротехнологій, що є основою для технологічного оновлення та інноваційного розвитку максимальної кількості секторів. Враховуючи промислову спеціалізацію України, до переліку КТ, розвитку яких має надаватися державна підтримка, слід, зокрема, включити нові матеріали та передові технології перероблення для розвитку деревообробної промисловості [13]. У процесі реалізації вказаного напрямку особливої значущості набуває державно підтримка сектору шляхом впровадження відповідних податкових пільг і внесення змін до податкового законодавства [14].

Перспективним напрямом повоєнного реформування деревообробної промисловості та лісопромислового комплексу загалом є стимулювання розвитку ресурсозберігаючих виробництв і впровадження принципів сталого розвитку в практику діяльності підприємств сектору. Вітчизняні вчені [15] наголошують на значущості сталого розвитку для майбутніх поколінь і підвищенні рівня добробуту населення.

Ефективна економічна співпраця деревообробної промисловості України в рамках ЄС вимагає вирішення наступних задач:

- удосконалення державної системи обліку деревини, забезпечення повного й достовірного обліку обсягів заготовленої деревини та її споживання в різних сферах економіки;
- формування умов для реалізації наявних європейських інвестиційних проєктів, спрямованих на істотну зміну структури виробництва й підвищення конкурентоспроможності продукції деревообробних підприємств;
- зміна структури експорту, активне стимулювання експорту продукції з високою доданою вартістю;
- запровадження сертифікації ведення лісового господарства й торгівлі лісовою продукцією за системою FSC відповідно до норм європейського законодавства;
- освоєння виробництва нових видів імпортозамінної продукції, передусім сучасних деревних плиткових матеріалів і продукції лісохімії.

Перспективами подальших досліджень можуть бути прогностичні оцінки щодо обсягів і напрямів залучення європейських інвестицій у розвиток галузі та створення умов для їх ефективного використання [16].

ВИСНОВКИ

Отже, підприємствам деревообробної промисловості України, що працюють під час війни, доведеться стикатися зі значними викликами

і складнощами, відповідно до яких потрібно планувати роботу, зважаючи на наступне:

Забезпечення безпеки: важливо, щоб підприємства приділяли належну увагу безпеці своїх співробітників, особливо в умовах конфлікту. Розроблення та впровадження планів евакуації, системи тривоги та заходів безпеки можуть допомогти забезпечити захист працівників і майна.

Запаси сировини: підприємства мають забезпечувати наявність достатніх запасів сировини, такої як деревина. У воєнний період може бути обмежений доступ до лісів або обмеження в лісозаготівельних операціях. Розроблення стратегій забезпечення запасів і диверсифікація джерел постачання може бути корисною.

Пошук альтернативних ринків: з урахуванням можливих змін на ринках підприємства повинні досліджувати можливості пошуку альтернативних ринків для своєї продукції. Це може включати пошук нових клієнтів, розвиток експортних можливостей або зорієнтованість на внутрішній ринок.

Реконфігурація виробництва: в умовах воєнного стану підприємствам може знадобитися перепрофілювання виробництва. Наприклад, вони можуть змінити асортимент продукції чи переключитися на виробництво товарів, необхідних для військових потреб або для потреб військової промисловості. Підприємства можуть зосередитися на виробництві дерев'яних пакувальних матеріалів для транспортування військового обладнання або на виробництві дерев'яних конструкцій для військових потреб.

Співпраця та зв'язки з урядом: важливо підтримувати зв'язок з урядовими органами

та військовими органами, щоб отримати інформацію про потреби військового сектору й можливість співпраці. Підприємства можуть отримувати підтримку, замовлення та договори від військових структур.

Збереження ефективності та мобільності: підприємства повинні працювати над підтриманням ефективності виробничих процесів і забезпеченням мобільності. Це може означати розгляд використання нових технологій, вдосконалення логістичних процесів і збільшення гнучкості виробництва.

Враховуючи всі ці чинники, підприємства деревообробної промисловості можуть забезпечити свою діяльність під час воєнного стану й відповідати потребам ринку та військового сектору. Проте важливо також зазначити, що вплив воєнного стану на підприємства буде залежати від конкретної ситуації і кожне підприємство повинно адаптуватися до умов, що склалися.

Умови воєнного стану також можуть стимулювати інновації та розвиток нових технологій у деревообробній промисловості. Сприяння виробництву конструкцій, які швидко збираються, високоміцних матеріалів, систем енергозбереження та автоматизації може покращити продуктивність та забезпечити потреби воєнного комплексу в ефективних рішеннях.

Отже, розвиток деревообробної промисловості в умовах воєнного стану вимагає гнучкості, інноваційності та вміння адаптуватися до змінних умов. Водночас вона може виконувати важливу функцію в забезпеченні потреб військового комплексу та сприяти економічному відновленню після завершення конфлікту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Невар О.В. Особливості розвитку деревообробної промисловості в Україні та її регіонах. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. Серія "Економічні науки"*. 2022. Т. 24. № 100. С. 33–39.
2. Експорт лісоматеріалів та виробів з дерева зріс минулого року на 42%, — Митна служба. Бізнес Цензор. URL: https://biz.censor.net/news/3309163/eksport_lisomaterialiv_ta_vyrobiv_z_dereva_zris_mynulogo_roku_na_42_mytna_slujba (дата звернення: 02.05.2023).
3. Гайда Ю.І., Кузик І.В. Лісопромисловий комплекс України: сучасний стан та доміанти розвитку. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8735> (дата звернення: 08.05.2023).
4. Черчик Л., Бегун С. Статистичне дослідження експорту деревини в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 3. С. 102–109.
5. Кизим О.М., Ярошенко І.В., Хаустова В.Є., Губарева І.О. Формування стратегічних пріоритетів розвитку лісопромислового комплексу України: монографія. Харків: ФОП Лібуркіна Л.М., 2019. 476 с.
6. Карпук А.І. Стан і тенденції розвитку лісокористування в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 1. С. 181–185.
7. Мазуренок О.Р. Економічне значення лісів України та стратегія їх ефективного розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки"*. 2014. Вип. 5. Ч. 1. С. 209–212.
8. Публічний звіт державного агентства лісових ресурсів України за 2019 рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/lis-zvit-2019-pdf.pdf (дата звернення 12.03.2020).
9. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.03.2020).

10. Созанський Л.Й. Порівняльна оцінка міжсекторальних зв'язків деревообробної промисловості України та окремих країн ЄС. Статистика України. 2019. № 3. С. 47–55.
11. Кривда О.В., Очеретяна О.В. Аналіз та методика управління ризиками на підприємствах деревообробної промисловості. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 2 (25). С. 235–240. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-34>.
12. Місюра О. Деревообробна галузь в умовах війни: проблеми та шляхи вирішення. *Економічна правда*. 15 квітня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685777/> (дата звернення: 16.05.2023).
13. Шевченко А.В. Стратегічні пріоритети впровадження смарт-спеціалізації у промисловості України. *Бізнесінформ*. 2019. № 10. С. 130–135. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-130-135>
14. Цимбалюк І.О. Особливості функціонування податкової системи України та оцінка її фіскальної ефективності. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 1 (17). С. 106–115. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-01-106-115>
15. Хомюк Н., Павліха Н., Вороний І. Диверсифікація як інструмент забезпечення сталого розвитку сільських територій. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія "Економічні науки"*. 2020. Вип. 22. № 96. С. 35–41.
16. Купчак П.М. Перспективи розвитку деревообробної промисловості в Україні. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3556> (дата звернення: 09.05.2023).

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE WOOD PROCESSING INDUSTRY UNDER THE CONDITIONS OF THE MARITAL STATE

Sakharnatska L.

Candidate of Economic Science, Associate Professor
Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)
e-mail: ostapchik81@ukr.net;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5863-4917>

Kochut R.

Postgraduate Student
Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)
e-mail: roman.kochut@uzhnu.edu.ua;
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4478-5901>

The article analyzes the peculiarities of the development of the woodworking industry in the conditions of martial law, and on the basis of the studied material, the factors and aspects of the influence of the legal regime of martial law on the development of the industry are given. It was analyzed that the realization of woodworking products in the period from 2010 to 2021 was estimated on the basis of the dynamics of production, which includes paper and printing activities, which, according to the analysis, amounted to about 6% of the total volume of realization of manufacturing industry products. In 2021, 5.35% of the completed work was spent on the purchase of the most valuable woodworking skill. It was determined that the development of the woodworking industry under martial law requires flexibility, innovation and the ability to adapt to changing conditions. At the same time, it can perform an important function in meeting the needs of the military complex and contribute to economic recovery after the end of the conflict. Aspects that may affect the woodworking industry during martial law are suggested, including: reduced production, dependence on imports, diversion of resources, aspects related to destruction, restrictions on exports and trade, etc.

Keywords: enterprises, forest use, environmental protection, planning, risk management mechanisms.

REFERENCES

1. Nevar, O.V. (2022). Osoblyvosti rozvytku derevoobrobnoi promyslovosti v Ukraini ta yii rehionakh [Features of the development of the wood processing industry in Ukraine and its regions]. *Naukovyi visnyk LNUVMB imeni S.Z. Gzhytskoho. Seriya "Ekonomichni nauky" — Scientific Bulletin of Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies of Lviv. Series "Economic Sciences"*, 24 (100), 33–39 [in Ukrainian].
2. Eksport lisomaterialiv ta vyrobiv z dereva zris mynuloho roku na 42%, — Mytna sluzhba [Export of wood materials and wood products increased by 42% last year, — Customs Service]. (2022). *Biznes Tsenzor — Business Censor*. URL: https://biz.censor.net/news/3309163/eksport_lisomaterialiv_ta_vyrobiv_z_dereva_zris_mynulogo_roku_na_42_mytna_sluzhba [in Ukrainian].
3. Haida, Yu.I., Kuzik, I.V. (2021). Lisopromyslovyyi kompleks Ukrainy: suchasnyi stan ta dominantny rozvytku [Forestry complex of Ukraine: current state and development determinants]. *Efektivna ekonomika — Effective economy*, 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8735> [in Ukrainian].
4. Cherchyk, L., Behun, S. (2018). Statystychnе doslidzhennia eksportu derevyny v Ukraini [Statistical study of timber export in Ukraine]. *Ekonomichniy chasopys Skhidnoievropеiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky — Economic journal of the Lesya Ukrainka Eastern European National University*, 3,

- 102–109 [in Ukrainian].
5. Kyzym, O.M., Yaroshenko, I.V., Khaustova, V.Ye., & Hubarieva, I.O. (2019). *Formuvannia stratehichnykh prioritetiv rozvytku lisopromysloвого комплексу Ukrainy: monografiia [Formation of strategic priorities for the development of the timber industry of Ukraine: monograph.]*. Kharkiv: FOP Liburkina L.M. [in Ukrainian].
 6. Karpuk, A.I. (2012). Stan i tendentsii rozvytku lisokorystuvannia v Ukraini [The state and trends of forest use in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Khmelnytskyi National University*, 1, 181–185 [in Ukrainian].
 7. Mazurenok, O.R. (2014). Ekonomichne znachennia lisiv Ukrainy ta stratehiia yikh efektyvnogo rozvytku [The economic value of Ukraine's forests and the strategy of their effective development]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya "Ekonomichni nauky" – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*, 5 (1), 209–212 [in Ukrainian].
 8. Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrayiny. Publichnyi zvit za 2019 rik [Public Report of the State Forest Resources Agency of Ukraine for 2019]. (2019). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/lis-zvit-2019-pdf.pdf [in Ukrainian].
 9. Ofitsiinyi vebсайт Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official Website of the State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.) URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
 10. Sozanskyi, L.Yo. (2019). Porivnialna otsinka mizhsektoralnykh zviazkiv derevoobrobnoi promyslovosti Ukrainy ta okremykh krain YeS [Comparative assessment of intersectoral links of the wood processing industry in Ukraine and individual EU countries]. *Statystyka Ukrainy – Statistics Ukraine*, 3, 47–55 [in Ukrainian].
 11. Kryvda, O.V., Ocheretiana, O.V. (2020). Analiz ta metodyka upravlinnia ryzykamy na pidpriemstvakh derevoobrobnoi promyslovosti [Analysis and risk management methodology in wood processing enterprises]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Western Europe: economy, business and governance*, 2 (25), 235–240. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-34> [in Ukrainian].
 12. Misiura, O. (2022). Derevoobrobna haluz v umovakh viiny: problemy ta shliakhy vyrishennia [Woodworking industry during wartime: problems and solutions]. *Ekonomichna Pravda – Economic Truth*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685777/> [in Ukrainian].
 13. Shevchenko, A.V. (2019). Stratehichni prioriteti vprovadzhennia smart-spetsializatsii u promyslovosti Ukrainy [Strategic priorities for the implementation of smart specialisation in the Ukrainian industry]. *Biznesinform – Businessinform*, 10, 130–135. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-130-135> [in Ukrainian].
 14. Tsybaliuk, I.O. (2019). Osoblyvosti funktsionuvannia podatkovoi systemy Ukrainy ta otsinka yii fiskalnoi efektyvnosti [Peculiarities of the functioning of the tax system of Ukraine and assessment of its fiscal efficiency]. *Ekonomichniy chasopys Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Economic Journal of the Lesya Ukrainka Eastern European National University*, 1 (17), 106–115. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-01-106-115> [in Ukrainian].
 15. Khomiuk, N., Pavlikha, N., & Voronyi, I. (2020). Dyversyfikatsiia yak instrument zabezpechennia staloho rozvytku silskykh terytorii [Diversification as a tool for ensuring sustainable development of rural areas]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnologii imeni S.Z. Gzhytskoho. Seriya "Ekonomichni nauky" – Scientific Bulletin of Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies of Lviv. Series "Economic Sciences"*, 22 (96), 35–41 [in Ukrainian].
 16. Kupchak, P.M. (2014). Perspektyvy rozvytku derevoobrobnoi promyslovosti v Ukraini [Prospects for the development of the wood processing industry in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3556> [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Сахарнацька Людмила Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000; e-mail: ostarchik81@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5863-4917>)

Кочут Роман Андрійович, аспірант, ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000; e-mail: roman.kochut@uzhnu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4478-5901>)